

Intervju med finska krigsbarnet Anja Vallgren, Halmstad.

Född i Loppi, Finland.

Berättar om sin upplevelse som finskt krigsbarn i Halland.

Intervjuare: Anna Lindqvist, Hallands bildningsförbund. Halmstad 2017.

Förkortningar: AV= Anja Vallgren, AL= Anna Lindqvist

Anja läser stundtals innantill ur en text hon skrivit.

Dialektala uttryck och talspråk:

Eh= talspråk

Dom= talspråk

Tatt= tagit

Inspelning 1

AV: Jag har några papper här, när jag gick en utbildning till förskolelärare i Halmstad, så skrev vi om, skulle göra ett arbete om min invandrarkunskap och internationella utblickar.

AL: Mm.

AV: Och så fick dom reda på att jag var finsk flyktingbarn och då ville dom att jag skulle skriva om det. Så jag har skrivit här, faktiskt.

AL: Ja, ja, vad kul.

AV: Att jag är, tar lite tid för dig att läsa igenom men du får gärna läsa igenom det.

AL: Mm. Men det är ju gärna nånting jag kopierar sen och har med i din historia, den här texten.

AV: Ja.

AL: Mm, för det är jättespännande. Och det här skrev du 84? (1984)

AV: Ja, precis.

AL: Mm. Hur kändes det då och skriva det här?

AV: Jag gjorde det liksom för mina barn kan jag väl säg.

AL: Ja.

AV: Att, min son var 20 år då, och sen har jag två barn till, två flickor. Och jag tänkte, medan jag någotsånär liksom kan känna att jag kan berätta det.

AL: Mm.

AV: Dessutom har vi ju kontakt med min släkt i Finland, så att.

AL: Mm.

AV: Jo, så jag skrev denna.

AL: Mm. Men är det som du tänkte att du skulle skriva det när du hade det färskt i minnet eller bara?

AV: Nej, jag fick ju fråga mina adoptivföräldrar här litegrann och så. För det, fram till jag kom till dom är ingenting jag minns. Jag har förträngt det för det hände liksom.

AL: Mm.

AV: Det står nog kanske där med, det hände liksom en grej, jag skulle vart över med min syster som var ett och ett halvt år äldre. Fyra år då, jag var två och ett halvt. Men vi skiljdes ju åt i Åbo, gjorde vi. Så jag kom ensam, i en båt då.

AL: Mm.

AV: Med ett antal barn nere i skrovet på väg över till Stockholm.

AL: Mm.

AV: Jag kan inte tänka mig att det var så lugnt precis.

AL: Nej. Och ni skulle rest tillsammans?

AV: Ja, det var det som var min mammas trygghet att vi skulle vara tillsammans två flickor.

AL: Ja, ja. Vet ni vad som hände där? Varför ni blev...?

AV: Ja, ja. Jag ska se här, om jag har skrivit det.

AL: Ja, du får gärna...

AV: Inte säkert att jag har skrivit, jo, jo det står. Att jag kom med en sån där transport med lastbil då, från Karelen till Helsingfors.

AL: Med lastbil?

AV: Ja, från Karelen till Helsingfors.

AL: Ja, ja.

AV: Och därifrån med tåg till Åbo. Och färja över till Sverige och tryggheten.

AL: Mm.

AV: Jag hade min moster med mig på tåget till Åbo, hon hade lovat ta hand om mig och min två år äldre syster, så att vi kom med båten välbehållna. Om min mor led av svår reumatism och var vid 34 års ålder redan rullstolsbunden, det var därför hon skickade iväg oss.

AL: Ja, ja.

AV: Fyra, min far låg vid fronten och min fyraårige bror fick stanna kvar hos vår mor. Så berättar då min moster att det plötsligt dök upp ryska plan och de började bomba tåget och de vuxna kastade ner barnen på golvet och la sig själv skyddande över. Lyckligtvis träffades vi inte. Får man tänka då, 42 då, såna trävagnar och liksom ånglok.

AL: Ja.

AV: Det var, då dom som var vuxna som skulle vara trygga för oss, dom hade ju en dödsskräck.

AL: Ja.

AV: Det för man över på barn.

AL: Visst.

AV: Och sen också, tågtransporten före oss blev också bombad, och många barn och vuxna omkom, så det var väl det dom kände, dom vuxna då. Detta var jag naturligtvis, var jag för liten för att förstå, men jag upplevde det genom dom äldre barnen och dom vuxnas skräck som har satt sina spår hos mig. Ja, det är det att jag tycker inte om att flyga. Det står litegrann här.

AL: Mm.

AV: Speciellt när motorerna sätter igång, det var ju dom där enmotoriga planen som sch... (Anja ljud motorljudet)

AL: Ja.

AV: Eh, men väl framme i Åbo vägrade min då fyraåriga syster att följa med på färjan. Jag var redan på väg över landgången då med en Röda Korssyster, när min syster plötsligt vände och sprang tillbaka till min moster. Och hon beslöt hastigt att låta mig åka iväg ensam för jag har varit en liten men mycket trygg flicka, två och ett halvt år vet du. Har man en storasyster så kanske man verkar kavat eller så.

AL: Ja.

AV: Den sista bilden moster hade av mig var att vi satt på en vårdares arm och grät när jag vinkade. Dom sa att dom såg mig i och med att jag satt högre upp och jag såg ju dom, naturligtvis.

AL: Ja.

AV: Så styrdes jag in då, bland 500 andra barn i lastrummet, vi låg packade tätt intill varandra. Så det var därför jag kom iväg ensam.

AL: Mm. Ja, det, det måste varit tungt för alla, alltså det...

AV: Tungt för mina föräldrar, min far låg vid fronten, och min mamma kunde inte ta hand om oss.

AL: Nej.

AV: Dom hade den tryggheten att vi skulle åka båda två, liksom för...

AL: Ja.

AV: Två och ett halvt åring, det är ju inte mycket.

AL: Nej.

AV: En fyraåring kan ju liksom mer, det var ju så tätt, det var 18 månader emellan. Så vi var liksom i symbios, nästan som tvillingar.

AL: Ja.

AV: Eller vad man ska säga.

AL: Mm, det svåra är ju att många blev ju lovade att de skulle få bo på samma ställe, men det införlivades ju inte så ofta.

AV: Nej.

AL: De flesta delades på nånstans på vägen.

AV: Ja precis, det var ju det dom, det var det som hände. Ja just det, så kom vi ju då till Stockholm. Och läkarundersöktes och avlusades.

AL: Mm.

AV: Och det fick ju min mor reda på i Finland. Att ja, blev alldeles förskräckt, "hon har ju aldrig haft löss den lilla hönan", men, men så skickades vi ut på olika upptagningshem, men det är ingenting som jag vet vilka det var egentligen.

AL: Nej.

AV: Mer än att, ja.

AL: Ja.

AV: Det har jag skrivit upp här.

AL: Men det har du fått hjälp av med din syster?

AV: Ja, det här, hon har forskat efter mig och så, så att. Det, jag har ett litet kort här, ska vi se var det är, var det inte med här? Som skickades till mina föräldrar i Finland. Här är originalet, som skickades. Och där står där överstruket att jag har anlänt, står det.

AL: Mm.

AV: Att, är lite förkyld, dålig aptit, jag var sorgsen och sover dåligt, gjorde jag. Och så står det där att man skulle rita, barnet rita till föräldrarna då, så skickades detta till Finland.

AL: Ja, ja. Det har jag aldrig sett förut.

AV: Sådant kort. Och det var då från, eh, Brännö gård uppe vid Torup. Så där har jag alltså varit, det vet jag om att jag har varit. Och sen kom jag till en officersfamilj i Halmstad.

AL: Så först var du då i Brännö gård i Torup?

AV: Nej, det var jag inte, det var liksom det sista, var det väl.

AL: Ok, ja, ja.

AV: Eh, jag var ju, just det, jag var ett halvår i en familj, i en annan familj. Och sen blev jag skickad till ett uppsamlingshem som hette Hangöhemmet, där jag stannade ett par månader.

AL: Ja.

AV: Något minne från vare sig tiden i fosterhemmet eller uppsamlingshemmet har jag aldrig lyckats framkalla, om det är fråga om att jag var så liten, två, två och ett halvt år. Hade jag, då hade jag hunnit bli tre ju.

AL: Mm.

AV: Eller det var, eller en form av förträngning alltså, med tanke på dom kontakter som har brutits.

AL: Mm.

AV: Men det, det vill jag, så liten, det är osagt.

AL: Mm.

AV: Men till saken hör att jag har ett mycket starkt minne av mitt första möte, med hallen i fosterhemmet som jag sen kom att stanna hos, i. Det att, mina fosterföräldrar som senare också adopterade mig, har berättat, bara några dagar efter dom hade kontaktat nånting som heter Hangöhemmet där jag var, fick dom meddelande om att möta mig på Falkenbergs station. Också kom jag, en liten flicka, med tåget. Jag grät och ville inte att dom två tanterna som hade följt med mig skulle gå, då var ju dom min trygghet, naturligtvis.

AL: Ja.

AV: Jag kunde redan tala svenska men räknade på finska, var mycket ordningsam, plockade alltid upp efter mig, vek noggrant ihop mina kläder, jag var typiskt, att jag var typiskt institutionspåverkad.

AL: Mm.

AV: Men ganska snart anpassade jag mig till familjeliv, lekte då med nya kusiner och andra finska barn och svenska barn. Att jag kom ihåg det, det har jag inte skrivit här men det har jag berättat för mina barn. Det var när jag kom in i hallen, så har dom en spegel, man kommer igenom dörren så i hallen.

AL: Mm.

AV: Sen har dom en spegel då, med ett litet bord, ett grönt sånt här, inte mörkgrönt bara så här dovt grönt och så spegeln var likadan. Och så ser jag mig själv stå där och håller min docka i handen och tittar på mig. Klädd i kappa och hatt och allt var det var. Och jag bara stirr, tittade, speglar kanske inte var så vanligt man hade.

AL: Nej...

AV: Eller att barn kom i kontakt med dem på den tiden, det vet jag inte. Där stod jag och tittade rätt in i spegeln.

AL: Ja.

AV: Ja.

AL: Så den gjorde intryck?

AV: Ja, det är det jag kommer ihåg.

AL: Mm, ja. Då var du tre år, ungefär när du kom till..?

AV: Till dom, ja just det.

AL: Och det här barnhemmet i...

AV: Här är vissa saker kanske jag inte tycker du ska skriv, ta upp förstås. Mina fosterföräldrar upptäckte direkt att jag hade en egenhet med att jag låg och rullade fram och tillbaka i sängen strax innan jag somnade. Och dom tog då snabbt kontakt med läkaren som gav lugnande besked att det hörde till den spänning och ångest som jag nu kände, att jag troligen under själva flykttiden då, under alla dom här, fått vagga mig själv till ro. Att dessutom min känslomässiga kontakt med min familj abrupt bröts av på landgången i Åbo.

AL: Mm.

AV: Och att jag gjorde så för att själv minska min egna spänning. Dom var ju fantastiska mina fosterföräldrar, liksom dom hade inga egna barn men sökte läkare direkt när dom såg det.

AL: Mm.

AV: Ja, jag fick somna i famnen på mina nya föräldrar på kvällarna och vakna tillsammans med dom i deras sängar. Så snart upphörde rullningarna.

AL: Mm.

AV: Men jag, det tror jag inte jag vill att du tar upp, det där med rullningarna och sånt där.

AL: Varför inte?

AV: (Skratt)

AL: Är det något du tycker är...?

AV: Nej, jag vet inte. Ja.

AL: Ja, det är väl klart att det är... Det kan ju vara tufft som vuxen att höra vilken ångest man bar på som barn.

AV: Ja.

AL: Och hur man klarade av det.

AV: Precis, ja.

AL: Som så liten. Svårt att...

AV: Och jag, så skrev jag så här att jag har aldrig tänkt på det här om hur jag fått reda på att jag var adopterad, jag har liksom alltid vetat att jag har en familj i Finland och en Sverige. Dom släppte aldrig kontakten med mig.

AL: Nej.

AV: Jag gjorde själv ingen skillnad på detta, mina fosterföräldrar, då var det fosterföräldrar under den tiden som jag skriver om. Eh, har aldrig ifrågasatt mitt finska påbrå heller. Kontakten var tät med mina föräldrar i Finland och det utväxlades brev, har några brev här, men jag tror inte jag ska visa dom. Men bara så att du vet att det finns, det utväxlades brev ganska ofta. Och paket skickades, nej från Sverige skickades det paket med kläder och sånt.

AL: Mm.

AV: Men som liten blev jag många gånger utsatt för människors oförstånd och kanske dumhet. Och det kommer jag ihåg också när jag satt och skrev det. En gång när jag var ungefär fyra, fem år, berättade jag för mamma och pappa här i Sverige då att mjölkntanten säger att jag inte är er flicka utan finsk.

AL: Mm.

AV: Detta var jag väl medveten om själv, men liksom inte, när som hon hade sagt det då lät det så främmande och konstigt. Jag var väldigt ledsen och mina fosterföräldrar fick

gång på gång försäkra mig om att här i Sverige så tillhörde jag deras familj, och skulle inte skickas tillbaka till något barnhem igen. Och det vet ja, att jag tänkte.

AL: Ja.

AV: Och så kom krigsslutet 45. (1945) Och besked kom att alla finska barn skulle skickas hem. Det var bara att packa och bege sig ner till stationen utan några andra tankar än vilka djupa spår det skulle sätta hos dom som blivit införlivade i det svenska samhället, tappat sitt hemspråk och i den mån kontakt funnit under många endast kommunicerat brevledes med det finska hemmet. Många svenskar hade helt tagit upp de här barnen i sina familjer och står nu inför ett smärtsamt avsked. Flera tusentals barn sattes direkt i finska skolor, för en del som kände sig som invandrare i sitt eget land. Var lika främmande för språket sedermera och kulturen som dagens invandrabarn känner sig i Sverige.

AL: Mm.

AV: Det är över 30 år sen jag skrev det.

AL: Mm.

AV: Tänker på dom som kommer nu...

AL: Ja.

AV: Mina fosterföräldrar hade då haft mig i över två år. Och dom hade diskuterat med olika myndigheter möjligheten att få låta mig stanna. Först när jag var på stationen på avresedagen fick dom beskedet att jag fick stanna tills vidare. Och det var bara att vinka adjö till dom andra barnen. Och gå hem igen och packa upp. Det var ju den där finska flyktingkommittén som ordnade med barnen. Mina föräldrar i Finland sändes genast telegram med betalt svar och undrade varför jag inte var med på barntransporten hem. Dom hade aldrig fått meddelande från barnflyttningkommittén att jag skulle stanna kvar i Sverige. En vuxen kusin till mig, bodde i Åbo, åkte över till Sverige för att se hur jag hade det i min svenska familj. På inrådan av henne beslöt sedan mina föräldrar efter långt övervägande att låta mig stanna.

AL: Mm.

AV: Som vuxen har jag förstått först sen jag har fått egna barn vilket svårt beslut det måste ha varit. Det gäller ju alla som lämnar från sig sitt barn, en del av sig själv, sitt liv.

AL: Mm.

AV: Senare har mina syskon berättat för mig att mina föräldrar och framförallt min mor har burit detta som en stor sten i sitt hjärta. Mina föräldrar kunde ju aldrig komma över att de skickade iväg mig. Dom sörjde mig som ett förlorat barn.

AL: Mm.

AV: Eh, och mina syskon kände då i Finland, kände samtidigt nån slags avundsjuka, har dom berättat för mig, svartsjuka mot mig på något sätt. Vår släkt stora samtalsämne var alltid Anja och hur hon har det. För det var som om en gren brustit av stamträdet när jag blev kvar i Sverige.

AL: Mm.

AV: Jag minns själv alla brev som skrevs på finska innan mina syskon började lära sig svenska. Vi fick då hjälp med översättning, mina fosterföräldrar var noga med detta, de ansåg att det var viktigt att hålla kontakten, faktisk mer än vad jag själv tyckte. Liksom, barn är ju barn, alltså. Jag var ju här och nu, och svenska, jag kunde ju inte finska till slut alls.

AL: Nej.

AV: Som tolvåring besökte jag Finland tillsammans med mina adoptivföräldrar. Jag kommer aldrig glömma mina biologiska föräldrars glädje av att se mig, hålla om mig och krama mig. (Anja blir känslös)

AL: Jag förstår att det...

AV: Då min mor liksom sitter bunden i en trärullstol, alltså med trähjul och sånt. Så här alldeles, kramade om mig, och jag kände hur hennes hjärta dunkar. Och så min far och mina syskon, alla stod ju liksom och höll om mig. Så tittade jag på mina foster då, fosterföräldrar som stod och grät med min finska kusin en bit ifrån.

AL: Ja. Ja, en återförening.

AV: Efter tio år ja.

AL: Ja.

AV: 70 år sedan, 75 år, 75 år sen.

AL: Mm.

AV: Ja inte, ja det är 70 år, 65 år sen jag träffade dom för första gången.

AL: Mm.

AV: Men sen har vi ju haft kontakt, och våra barn dom är frispråkiga med, umgås med sina kusiner och vi har varit över många gånger. Dom har varit över här, när jag fyllde 50 år, då hade vi kalas.

AL: Mm.

AV: Som överraskning hade min familj dom, min man och mina tre barn haft kontakt med dom i Finland om inte dom kunde komma över. Och så på min 50 års fest i Stafsinge bygdegård, jag undrade varför det var några stolar som var lediga som, alla gästerna kom ju lite efterhand. Så hade vi satt oss vid bordet, men det är några som är försenade. Jaha, för dom hade bjudit in som jag inte visste om, alla, vissa visste jag

skulle komma, min bror och liksom. Men vi var 80 personer, utav dom visste jag väl 25 som skulle komma. (Skratt)

AL: Ja.

AV: Så kommer dom in från Finland, och sjunger. Och så först så var det, så min man och, att jag skulle, dom band en bindel för ögonen på mig.

AL: Ja, ja.

AV: Och sedan så var det nån som snurrade in mig i nånting och sjöng. Och så sjöng dom på finska och jag bara kände, det är inte sant, det är inte sant, det är inte sant. Och sen snurrade dom tillbaks mig, då hade de snurrat in mig i finska vimpeln, den är tre meter lång eller var den var. (Skratt) Och liksom sjöng, sjöng en sång till mig på finska.

AL: Ja, vad fint.

AV: Var vi över när min mor dog och då kunde inte Lennart följa med, det var 1970, 73. Var över och på begravningen, och då säger min syster sen efter, jag bodde hos dom. "Vet du om att du satt och pratade med våra mostrar." Jag vet inte om det, jag har suttit och pratat finska med mina mostrar.

AL: Jaha.

AV: Ingen vågade säga någonting, men så, alltså ingen av mina syskon vågade säga nånting, utan mina mostrar var väl i 80 års åldern.

AL: Ja.

AV: Ja, att jag var liksom, förstod och svarade dom. Det är ju inte klokt alltså.

AL: Nej det är ju helt fantastiskt.

AV: Och inte ett ord kan jag nu, mer än räkna så, rabbla litegrann på finska.

AL: Ja, det är märkligt hur hjärnan fungerar.

AV: Ja det är det.

AL: Ja, mm. Hur länge stannade ni då när ni hälsade på?

AV: Det var 1952, mina föräldrar dom hade, tyckte att, dom från Finland hade skrivit också att vi skulle, kunde komma över till olympiaden.

AL: Mm.

AV: Så att, jag var en vecka i Åbo, acklimatiserade, vi var där mamma, pappa och jag, hos min moster och mina stora kusiner som alla kunde svenska då. Och sedan så var vi en vecka då i Jämsä där mor och far var. Sen var vi nere och såg invigningen och var med på lite grejer på olympiaden sen åkte vi hem.

AL: Hur kändes det då att vara i Finland?

AV: Det var ju, som tolvåring då.

AL: Mm.

AV: Tolv och ett halvt år, spännande att åka dit och, vi hade sett varandra på kort och sådär och jag skulle få träffa mina syskon. Jag längtade efter syskon, jag hade ju inga småsyskon.

AL: Nej.

AV: Eller storasyskon heller, jag var enda barnet, till jag var elva år egentligen för dom adopterade en pojke när han var ett år. Så vi kunde inte ha med honom då. Och äntligen skulle jag få träffa, tänk, jag hade ju faktiskt en storasyster och en storebror i Finland. Och sen en mor och far också.

AL: Mm.

AV: Och så, jag visste ju att dom fanns.

AL: Är det som att ha två familjer?

AV: Ja, det är det. Det är som att ha två familjer. Ja, det är som man, som man känner att dom tycker om en. Dom vill, liksom man står inte utanför utan man är med dom även fast man inte är tillsammans med dom.

AL: Ja.

AV: Dom var ju väldigt kloka mina fosterföräldrar, dom som tog hand om mig.

AL: Mm.

AV: Var ju väldigt kloka, liksom, jag funderade på det liksom, när jag satt och skrev. Då vet jag att jag pratade med mamma då, också min pappa, fick lite stolpar vad dom kände till just om, just, det handlar ju om liksom att komma som flyktingbarn då.

AL: Ja. På vilket sätt kunde det visa sig, att dom var kloka? Jag tänkte du sa att de ringde doktorn direkt.

AV: Ja, det gjorde dom. Till exempel, de såg till att jag, att dom kontaktade nån som kunde finska här. En sån person som, så att jag skrev brev till Finland, och vi fick brev från dom, och de översattes, fick översatt dom.

AL: Mm.

AV: Och sen var jag ju, jag var väldigt, var svarthårig. Eh, musta päå, betyder svartskalle, nått sånt där. Men i alla fall, musta är svart. Och mina fosterföräldrar här var också mörka i håret, så jag, många finsskor är ju ljusa, blonda med blå ögon.

AL: Ja.

AV: Men min fostermamma var väldigt mörk också med bruna ögon. Så att ja, så jag kände mig aldrig utpekad eller så.

AL: Nej.

AV: Jag för, jag tänkte på det när vi fick barn från Korea och sånt. När dom var små så lekte dom med våra barn, vi bodde då några år uppe vid Sloalyckan då när det var alldeles nytt det området och man tänkte, nu gör det ingenting för nu tycker alla barn att det är roligt att leka tillsammans. Men du vet att redan då tänkte jag, hur blir det när de kommer upp i tonåren? Känna skillnaden, utseendemässigt alltså.

AL: Ja.

AV: Men att, många har gått jättebra, många finska barn har gått jättebra, jag tillhör ju dom som det har gått jättebra för.

AL: Ja.

AV: Många har haft jättesvårt.

AL: Mm.

AV: Framförallt dom som skickades fram och tillbaka.

AL: Ja.

AV: Dom var inte hemma någonstans, jag har varit hemma på två ställen alltså.

AL: Mm. Men vad tror du det beror på, att du, var det en inre trygghet du hade eller var det på grund av familjernas kärlek till dig eller vad tror du det berodde på, att du hade en sån bra upplevelse?

AV: Ja, jag kommer inte ihåg nånting till och med tre år.

AL: Nej.

AV: Men jag vet att, mina föräldrar sa ju det, jag var yngsta barnet, som yngsta barnet ser man sig själv inte som yngst, man känner sig samhörig med, med, alltså lika gammal som dom andra. Och därför kunde jag hemska mycket, sjunga och prata, liksom två och ett halvt år, kan mycket vara syskon som tjabba och prata och är med dom hela tiden.

AL: Ja.

AV: Sen vet jag ju, att jag tycker det är lite otäck med åskknallar och sånt. När det smäller, reaktion direkt, men det är ju det att vi sprang ju ner, naturligtvis i skyddsrum. Mamma tog, inte sprang kunde hon inte göra men min storebror tog mig och sprang ner alltid, i skyddsrummen, när vi bodde i Helsingfors. Och även då när vi bodde i, nej, det måste vara i Karelen förresten. Vi fick flytta därifrån också.

AL: Ja.

AV: Det är ju ingenting som jag har upplevt, som jag kommer ihåg.

AL: Nej.

AV: Troligen var det så att det där som hände, dels tåget med den här bombningen och dom som liksom skulle vara vår trygghet att dom var dödsförskräckta. Tänk dom hade legat på ett tåg och det flög bombplan över, och man skyddade barnen, så mitt hjärta hade gått i tusen kilometer alltså.

AL: Visst.

AV: Och sedan då, bli skiljd, plötsligt vara alldeles ensam. Med så många, och det var ju liksom ingen lugn tillvaro, kan jag tänka mig på botten på båten. Utan fort, fort, fort ner skulle vi, ner där och sen skulle vi ligga där och så många skrek, grät väl och var ledsna och längtade efter...

AL: Mm.

AV: Och sen kom vi till främmande människor hela tiden. Då tror jag att man var så, som barn, man liksom avskärmade sig. Man har fullt sjå att behålla sig själv.

AL: Mm. Som du beskrev så upplevde din moster att du var en trygg två och ett halvt åring, och satte tillit då till att du skulle klara dig.

AV: På nått vis, i denna kaoset som var, det var ju inte stilla promenad ner från tåget, dom sprang ju ner till båten.

AL: Och vilket man får ändå säga, hon hade ju rätt, alltså att du kom igenom det och du...

AV: Ja, ja. Första gången, stod det där nånting om flygplan, första gången jag åkte flygplan? (Anja hänvisar till texten hon skrivit)

AL: (Jag letar)

AV: Första gången jag åkte flygplan, vi skulle flyga till Spanien, till Alicante, våra barn var tre, tre år var den yngsta. Den andra var åtta och så elva år. Satt ombord på flygplanet var väl i Göteborg antagligen. Och se till att ungarna var bältade, de hade varsin serietidning och allting med. Och så sätter motorerna igång, min man han sa det att jag blev, alltså själv jag upplevde det som inre skräck för nånting jag inte visste vad det var.

AL: Mm.

AV: De sa jag var alldeles kallsvettig, vit i ansiktet, satt spänd som en fjäder. Men det var det här att det var så nära, dom här motorerna. Rraaww (Anja ljuder som en flygmotor) så här.

AL: Ja.

AV: Innan har jag hört, innan liksom, liksom sett, men jag har aldrig varit fascinerad av det, bara tyckt det har låtit lite otäckt när det har kommit flygplan.

AL: Mm.

AV: Men då liksom, oj, oj, oj. Det och då, det enda jag tänkte på när jag kom ner, men sen slutade när vi väl kom upp. Men sen så när vi kom ner, när vi väl landade, så sa jag till Lennart, - nej, jag stannar här, så tar jag tåget hem.

AL: Ja, du ville inte vara med om det en gång till?

AV: Nej, jag kände sån, sån konstig skräck alltså.

AL: Mm. Det sitter väl i ryggmärgen.

AV: Ja det gör det. Och det, får man väl också säga, eller det säger läkaren också, om man upplever sånt som barn och dessutom förtränger det.

AL: Ja.

AV: Eh, jo, har skrivit det: Jag förnimmer en obehagskänsla varje gång jag hör ett flygplan. Och det är inte de här som flyger, det är dom enmotoriga, tvåmotoriga planerna som...

AL: Ja.

AV: Och jag tycker det är otrevligt att flyga, speciellt startmomentet, när motorerna sätts igång.

AL: Mm.

AV: Så har jag skrivit: såna upplevelser kan säkert förklaras av psykiska... (Ohörbart)

AL: Mm, om ni, ni bodde i Åbo också?

AV: Ja, hos min moster, var vi ju då ibland, var vi. Ja.

AL: Det var ju väldigt flygbombat.

AV: Ja, det blev ju bombat, ja just det, ifrån Helsingfors också. Där även mot karelska gränsen där vi bodde. Ja, det blev bombat väldigt mycket. I olika omgångar, dels tyskarna och tyskarna var ju detta naturligtvis, och så ryssarna innan, så att.

AL: Ja, dom jag har träffat i det här projektet som är i din ålder, dom kommer inte ihåg nånting av Finland heller, eller kriget.

AV: Nej, nej.

AL: Men alla vittnar om det här med flygplan och det ljudet och att det väcker nånting, så det sitter väl väldigt djupt.

AV: Det måste det göra, för man upplever en skräckkänsla som man som barn inte förstod vad det var för någonting, antagligen.

AL: Nej, mm.

AV: Vet du, två och ett halvt år liksom, det var ingen som hade i lugn och ro förklarar, nu kommer det snart flygplan flygande, det kommer dåna omkring oss. Det var ju bara ner på golvet och så la vi oss där, sen så tänker man, det var ju inga säkra tåg, trävagnar, det var inte första klass, det var tredje klass vi åkte med, nåt sånt där.

AL: Ja. Ja, du. Så du reste i lastbil och tåg och båt.

AV: Ja, och båt. Och sedan hur jag kom hit till västkusten vet jag inte men måste jag väl åkt tåg.

AL: Det var oftast tåg i Sverige.

AV: Ja.

AL: Men hur var mötet med Sverige? Nu var du tre år när du kom till din fosterfamilj och du minns hallen där.

AV: Ja.

AL: Är det något mer du minns av mötet med familjen?

AV: Ja, min moster var, bodde, och jag, min äldsta kusin då, hon är ett år, eller knappt två år yngre än jag. Hon var ju liten bebis, det kommer jag inte ihåg men när jag var tre, eller fyra år så, vi var mycket ihop med den familjen.

AL: Mm.

AV: Och så morfar nere i Tylösand och mormor inne i Halmstad, och så var vi hos honom och fiskade i Tylösand, i Trånga. Jag vet inte om du känner till Halmstad?

AL: Jo, jag är från Halmstad.

AV: Trånga, vet du vad det är?

AL: Trånga?

AV: Det är den där lilla udden ut som fiskelägrer mot...

AL: Ja, ja där.

AV: Det är små fiskestugor, fast det är det inte nu, nu är det små badstugor nästan.

AL: Ja, nästan ja.

AV: Men längst där ute på klipporna bodde min morfar, han var...

AL: Ok, fiskare?

AV: Ja, och det kommer jag ihåg när jag var liten, jag var med honom ut i båten. Då var det ju inga...

AL: Flytvästar?

AV: Flytvästar. (Skratt) Och vet du, en liten snipa, så när han var på där och rodde står den rätt upp, inte rätt upp men.

AL: Ja.

AV: Och liksom där satt jag i båten och rätt som det är så, vad gjorde jag, jag glömmer det aldrig, jag böjde mig över kanten och liksom reste mig upp. Men jag var la inte så lång vet du, en fem, sex år. Och som han röt, "sitt ner i båten unge"! (Skratt) Ja, han kunde inte simma själv föresten, hans pappa dog två månader innan han föddes, 1900, eller 1870 nånting sånt.

AL: Ja, ja.

AV: Men att han själv blev då, ja.

AL: Utan att kunna simma, det känns väldigt riskfyllt.

AV: Mm. Han sa det till mig i alla fall, "jag kan inte simma så jag kan inte rädda dig". Sa han sen, jag sa det, - men snälla morfar, vad gör du? (Skratt) Så var han ute på Tylön, var han ju ute och duckade. Han fick alltid ha hatt på sig för våren när han var då kom ju måsarna och bara dök och hade man inte hatt, och mössa då slet dom ju hår på en. Då hoppade man runt och fiskade krabbor och skrämde, kollade måsungar, man hade ju inte något vett om det att inte gå dit.

AL: Nej, det är vackert på Tylön.

AV: Ja, det är fint.

AL: Min farmor och farfar har också båt, eller min farfar lever inte, då men dom, så jag var ute med dom på sjön när jag var liten, så jag brukar säga det, det bästa badstället i hela Halland är på Tylön och man kan bada därifrån, det är fantastiskt fint.

AV: Ja. Min släkt då i Sverige, min mammas släkt Möller, dom har ju vart fyrvaktmästare och sånt.

AL: Ja.

AV: På Tylön.

AL: Häftigt.

AV: Ja, dom hade ju skola där och allting, dom kom ju inte, ibland kom dom inte in iland, på flera månader. Så att dom hade skola där ute och, när isen varken bar eller brast. Jo, nej, men jag kommer ihåg det, då gjorde jag grejer, enda tills jag började skolan. Där också då, upptäckte mina föräldrar, i 6års åldern att jag, när jag skulle rita så låg jag med näsan ner, som dom sa, näsan ner i pappret. Jag såg, såg dåligt.

AL: Mm.

AV: När jag var liten, när jag var ute och gick så, tänkte dom det är så konstigt med, hon ser ju inte, hon springer på stolpar och snubblar över, förr var det alltid trappor

mycket från husen ner i trottoaren. Dök alltid över dom, alltid hade jag slagit hål på strumporna, man hade ju stickade strumpor på den tiden. Och så var jag barbent och då hade jag alltid plåsterlappar. Så dom gick till ögonläkaren och då upptäckte han att jag såg väldigt dåligt, så jag fick ju glasögon.

AL: Mm.

AV: Så fanns det ju inte glasögon till barn, då 1944, ja under kriget var det ju mycket svårt. Så då fick jag såna här runda glasögon med såna skalmar, såna skalmar som nästan gick runt. Så min pappa han nöp av skalmarna och så isoleringsgrej, nånting att vira så det skulle vara mjukt, för det var bara stål, hårt var det. Så att jag kunde se, bara det att det var ingen mer än jag i skolan som hade det då, som fick glasögon. Dom andra gick hellre och vindade så här, var vindögda då.

AL: Mm.

AV: Ja, det kommer jag ihåg. Och jag kommer ihåg, man kommer ihåg sånt som man, jag kommer ihåg roliga grejer också. Men om, när man kommer ihåg såna här dåliga saker som hänt, som särskilt när snön föll och det var så mycket. Så ungar, kastar snöboll på skolgården, det var ingen som sa till. Det var fullt snöbollskrig.

AL: Mm.

AV: Och jag vet att jag, slogs glasögonen av mig, jag ligger och jag kan ju inte hittad om i snön.

AL: Nej.

AV: Där står dom och mular ner mig, alltså.

AL: Mm.

AV: Ja, det är sånt. Men så jättekul hade man ju i skolan på rasterna, då även, de första åren i alla fall, som man minns.

AL: Mm, för då hade du ditt finska efternamn kvar, när du gick i skolan?

AV: Nej, jag, dom skrev in mig som mitt svenska namn.

AL: Ok.

AV: Gjorde dom. För då 45 gick dom väl in direkt för att, att söka dels så att jag var som fosterbarn sedan så adoptera mig.

AL: Mm.

AV: Så jag kommer inte ihåg, nej jag tror att i mina betygsböcker står mitt svenska efternamn.

AL: Mm. För många har ju fått öknamnet "finnen" eller nått, alltså...

AV: På grund utav det?

AL: Att dom har mobbat på grund av att de har finskt ursprung.

AV: Ja, ja.

AL: Sen kan ju barn alltid komma på nånting som, glasögon eller ursprung och vad det nu är.

AV: Ja, precis.

AL: Var det nånting som du upplevde var väldigt jobbigt eller var det nånting som gick över?

AV: Det var ju jobbigt en period antagligen, det var det. Men att, så ville man ju inte berätta sånt hemma. Men det gjorde jag ju vid nått tillfälle, då förstod dom, dom förstod en gång att det var nånting, för min pappa gick att möta mig. Han var försäkringsinspektör hette det på den tiden, så han jobbade mycket på kvällarna var ute hos folk och sålde försäkringar och pratade med dom om det. Så han var ledig vissa timmar på dagen. Och han var och skulle möta mig vid skolan och då var det ju viadukt då här, jag gick nere på Nya skolan, Sjöbergstorpsskolan hette Nya skolan. Och det var viadukt, och järnvägen gick ju över där. Och han gick på andra sidan med vår hund och får se att jag kommer springande och mycket barn. En sån himla fart, han ropade och jag hörde ingenting jag bara sprang, sprang, sprang och så var det några stycken som sprang efter mig.

AL: Mm.

AV: Så att, då var han och följde med upp till skolan och snackade med läraren.

AL: Mm.

AV: Men det, ja, får säga att jag har haft det jättebra.

AL: Mm. Var det lätt att hitta vänner?

AV: Ja, min bästa vän är ju nästan min kusin då till att börja med.

AL: Mm.

AV: Och sen när skolkamrater har jag ju i och med att jag var så liten när jag kom, så att, det var ju...

AL: Mm.

AV: Många hängde med föräldrarna och...

AL: Ja.

AV: Jag bodde ju här borta på Sandgatan, då innan dom rev det trähuset som är borta. Och vi bodde ju på första våningen. Sedan i grannhuset och inne på gårdshuset hos grannhuset där bodde skolkamrater till mig som var runt och lekte på gårdarna.

AL: Mm.

AV: Man fick bara akta sig för att Sandgatan var ju genom, trafikled genom stan.

AL: Jaha, ja.

AV: På den tiden. Både lastbilar och hästtransporter, kommer ihåg Falken hade häst och vagn som drickabil, sopgubbarna kom och hämtade sopkärnen och det var ju inte förpackade grejer, slängdes ju rätt ner. Vet man hur den lukten var. (Skratt)

AL: Ja...

AV: Ja, det är annorlunda liv.

AL: Ja. Men du prata, du var finsktalande från början?

AV: Ja.

AL: Så när du kom först hit och sen, var du först hos en familj och sen i Hangöhemmet?

AV: Ja, jag fattar det som jag var först, jag, det har jag inte skrivit om för det, det kan vara känsligt, jag var hos en officersfamilj i Halmstad för att det hette "Finlands sak är vår". Och det var ofta militären som ställde upp med sina familjer tog emot barn. Och dom hade, jag minns ingenting från den tiden, dom lär ha haft tre pojkar som var äldre än jag, jag hade gråtit i tre månader.

AL: Ja...

AV: Jag hade inte förstått vad dom sa och dom förstod inte vad jag menade och dom ville så gärna ha en liten flicka. Men de ville inte ha en flicka som grät. (Skratt)

AL: Nej...

AV: Utan hon var, vad jag förstod så var det en fin officersfamilj och dom hade väl barnsköterska och så, allt möjligt sånt. Så det var väl inte så mycket, det var nog mer att visa upp att man kunde ha en finsk flicka.

AL: Ja. För dom hade tre egna pojkar?

AV: Tre, ja. Enligt vad jag hört, tre äldre pojkar.

AL: Mm, också kom du till Hangöhemmet, jag ska se för jag har med mig en pärm, där det finns lite information om just Hangöhemmet.

AV: Jaha. Ja, just det ja. Och sen hade, kom jag då till Brännögård var det som en typ uppsamlingshem, nånting sånt, eller om jag kom dit före, det vet jag inte. Det vet ju knappast, det visste knappast mina föräldrar här i stan heller.

AL: Nej.

AV: Vilken gång var och en hade. Eller om jag kom hit först och sen till Halmstad och sen, det var ju så dåligt så, då kom dom och, hade, jag har hört berättats, då hade dom kommit och besökt det här barnet som var då i den här officersfamiljen. Men beslutat att det gick inte för hon, hon varken åt eller, bara grät och var ledsen.

AL: Mm.

AV: Och ville inte vara tyst alltså, också. Och så fick dom reda på att det fanns en familj i Falkenberg, eller ett par i Falkenberg som gärna tog ett barn, och dom hade inga egna barn, hade dom inte. Så då beslöt dom väl att jag skulle åka hit, en lyckoträff alltså.

AL: Ja. Att ge det ett försök till.

AV: Ja, precis.

AL: Och du sa att ni, att dina fosterföräldrar var måna om att ha kontakt med dina föräldrar.

AV: Oh ja.

AL: Det skickades brev och...

AV: Min kusin hon kom ju över då, när dom fick reda på detta, så hela hösten gick hon på, vad heter det, konstskola i Göteborg. Och åkte ner ungefär varannan helg och tittade, och bodde hos oss.

AL: Ja.

AV: Skrev då och berättade sen när hon kom hem till Finland vid jul också att, Valands konstskola gick hon på, och skrev och berättade att, dels under tiden, att hon verkar må jättebra och allting är bra. Och att det är kanske bäst för Anja att stanna, hon kan inte språket, hon kan ingenting.

AL: Mm.

AV: Men det är ett väldigt steg att ta, för föräldrar att, när man inte måste lämna ifrån sig sitt barn på grund utav... Som man vet andra barn gör, när de adopteras bort. Utan dom ville ju ha mig där.

AL: Men det måste ju hjälpt dom att hon hade möjligheten att komma, kunna komma hit.

AV: Dom samlade ihop pengar ju, för att hon skulle kunna gå på Valand. Hon var väldigt duktig konstnär då. Blev konstnär sedan också, så att. Så hon var över sen fler gånger hos oss. Och kom hem med måleri, då var jag nio år när hon kom, gav mig en, bodde hos en månad ungefär.

AL: Mm.

AV: Och sen har ju mina syskon vart över och sånt, och vi har vart över hos dom och så.

AL: Och sen sa du att din adoptivfamilj adopterade en lillebror då.

AV: Ja, precis.

AL: Hur kändes det?

AV: Lycka, lycka, lycka. (Skratt)

AL: Mm.

AV: Enda tills han blev sex år, ja, då var jag sjutton år, det var inte så himla kul när han dånade in i mitt rum jämt och satt där. (Skratt) Men det är ju sånt som, det gäller ju alla, liksom, det är ju.

AL: Jag förstår precis kan jag säga, min lillebror är elva år yngre än mig, så.

AV: Ja, då vet du.

AL: Ja precis.

AV: Det är stunder man var jätteglad men stunder när man tyckte, åååh nej. Och här är vi.

AL: Japp, ja du.

AV: Så fick jag tre barn.

AL: Mm.

AV: Första barnet, när det var två och ett halvt år, jag har inte, jag har inte tänkt på detta förrän vid tredje barnet kan jag säga. Men första barnet när det var två och ett halvt år, då fick jag en sån här oro att det skulle hända honom nånting. Eller sådär, riktig hönsamma var jag. Och jag vet att min då, adoptivmamma sa, men sluta oroa dig, du är ju med honom överallt, eller du är, det är ingenting som händer. Liksom direkt jag var på språng om det var nånting. Och så lugnade det ner sig, och så efter tre år fick vi ett barn till, och när det då var också två, cirka vid den åldern, två och ett halvt år. Så fick jag sån där, tänk om det händer nånting nu, med henne. Bara sån grej som att sätta i halsen, eller sånt. Man blev jätteförskräckt över, ja, trafik eller vad som helt, bada och drunkna eller vad som helst.

AL: Mm.

AV: Nej, så efter fem år då så fick vi en sista. Då var det bara så här, herre gud, de är precis lika gamla som jag var.

AL: Mm, ja.

AV: För det var då, också storebror, storasyster och så var det den lille, också sån här ångest. Tänkte, hörde talas om barn som, du vet, snören till gardiner och allting, att dom blev hängande i det och sånt. Man bara såg sånt. Du jag ska dra för så du slipper...

AL: Ja, litegrann. Ja det måste ju vart ångestladdat.

AV: Du, det var väldigt (drar för gardinen), det var det och då var det, det alltså, alltså det som drabbade mig.

AL: Mm.

AV: Att jag skulle förlora barnen.

AL: Ja...

AV: Min son har ju skrivit en låt om det.

AL: Mm.

AV: Ja, Lennart tog ut det på datorn nu. Han har ju också en tidig känsla av att vara finsk, finne.

AL: Mm.

AV: Ska vi se här, nej. (Anja spelar musik)

Slut på inspelning.

Inspelning 2

AL: Himla fint. Hur kändes det att få den?

AV: Du, första gången jag hörde den, Carl-Johan var ju på turné i Sverige, och han var nere i Malmö. Och det var meningen, sen skulle han komma upp till Falkenberg, men han sa, "mamma du kan väl komma ner till Malmö, för det är första gången, jag har skrivit en visa nu, till dig".

AL: Mm.

AV: Och liksom när jag sitter där, och jag hade min bästa väninna med mig och några andra väninnor också med, då från min studietid i Malmö, var där när jag var 20 år, så att, vi höll kontakten hela tiden. Det är när han står där på scenen och tittar rätt på mig och sjunger att, och då sjöng han, jag förstår dig, jag förstår dig, då så han liksom dig, direkt till mig. Alltså, tårarna bara trillade på mig, för att då började han fatta varför jag tyckte att dom skulle vara lite mer rädda om tösabiten, henne, eller ja, flickan. Nej, vissa situationer, flickans mamma är judinna och det är väldigt bullrig, härlig, rolig familj och släkt däromkring, så liksom, oj var är dom, ja är barnen där. Så det var liksom inte, var är hon, var är hon nånstans, hon har väl inte sprungit över vägen eller nått sånt där. Ja, så sa, så sa han, "nu förstår jag" förstår han varför jag var hans mor.

AL: Ja.

AV: Till saken var ju att jag är ju tandtekniker i botten, jag läste i Malmö. Sedan så fick jag följa med min man till Linköping eftersom han fick jobb där, det gjorde man ju på den tiden. Så fick jag ju barn då och sedan flyttade vi till Falkenberg och då fick jag barn, och det var inget tandteknikerjobb varken i Linköping eller Falkenberg. Linköping var det ett labb som hade slagit igen och då var marknaden redan full. Sen även i

Falkenberg då var det också bara folktandvården kvar och där var ingen som hade slutat, nej, så att då så tänkte jag, nej, jag utbildar mig vad det gäller barn.

AL: Ok.

AV: Ja, jag började egentligen gå i mulleskola med sonen när han var sex år. Och sedan så dansade jag folkdans ganska mycket och då hade jag med barnen också efterhand som dom kom. Och så har jag lett folkdansgrupper och varit med i friluftsförbundet och mullestödjare och lufsare.

AL: Mm.

AV: Och så tänkte, ringde dom och frågade om jag kunde vara dagmamma, detta får du inte skriva. Det var en som jobbade på Falkenbergs kommun som bodde på grangatan vid oss, som sa, "du, våra barn är lika ju lika gamla, kan inte du ta hand om våra barn på förmiddagen?" Jajamän sa jag, det var då, ett, två år, eller ett och ett halvt år. Sen ringer dom från kommunen, då var jag ju "svart" dagmamma.

AL: Ja, ja.

AV: (Skratt)

AL: Det är preskriberat.

AV: Ja, då ringde dom från kommunen och sa att "vi har hört att du är dagmamma". Ah tänkte jag, "ja, vi har nämligen en liten gosse som behöver, som behöver komma till din familj".

AL: Jaha.

AV: (Skratt) Och så tänkte jag, men sen när jag kom igång, fjorton år, dom andra liksom då elva och sex år, den lilla skulle börja i lekis, då tänkte jag, nej tänkte jag, inte behöva hoppa över alla dessa skor. Så mycket ungar, jag hade ju sex skolbarn tillslut. Nej, så då utbildade jag mig till förskollärare, gick den vägen så småningom.

AL: Och var det då där du gjorde det här? (Texten om hennes barndom och historia)

AV: Det var där jag gjorde den här.

AL: Invandrarkunskap och internationella utblickar.

AV: Det var då 84, vet du, då hade man inte så mycket invandring ändå.

AL: Nej.

AV: Men att ändå, liksom det.

AL: Vad tänker du om den frågan idag?

AV: Jag tänker att, att svenska folket inte förstod vad det innebar att ta emot flyktingar på ett riktigt sätt.

AL: Nej.

AV: Så kan jag säga.

AL: Mm.

AV: Öppna famnen, kom hit till Sverige och sen möter dom nått helt annat än vad den där öppna famnen visar egentligen. Och man förstår, precis som svenskar i utlandet gärna sätter sig i svenskbyar och svensk, som de gjorde på 1800talet, även nu också, svenska grupper alltså samlas. Det förstår man ju att invandrare gör också, de har ju samhörighet.

AL: Mm, det är svårt att ta sig in i...

AV: In i, det är några som klarar av det men dom är väldigt starka kanske.

AL: Mm.

AV: Nej, det svenska samhället visste nog inte det rätta sättet att ta emot flyktingar. Så därför jag...

AL: Men har vi blivit bättre på det då?

AV: Jag vet inte.

AL: Nej.

AV: Den här vågen som kom nu, Grekland och Italien kan ju inte ta emot alla.

AL: Nej.

AV: Därför är det väldigt konstigt att vissa länder vägrar att ta emot. Och sen är det många som inte förstår en flyktings situation. Accepterar kanske inte att dom kommer.

AL: Nej...

AV: Så kan jag säga. Och det är väldigt sorgligt.

AL: Ja.

AV: När jag jobbade på förskolan här i stan, (ohörbart) innan dess utbildade jag mig till barnskötare så jag gick ett par år barnskötare. Men så tyckte jag det var så himla intressant vad förskolläraren sa, de hade den här pedagogiken så jag läste 20 poäng pedagogik på Högskolan i Halmstad på kvällarna. Jag tänkte, måste det, tänkte nu måste jag utbilda mig vidare, så jag har liksom gått barnskötarkurser också innan. Jo i alla fall, då fick man ju faktiskt anpassa sig till dom som kom också, jag vet att jag vikarierade då som, på daghemmet då när föreståndaren var borta och sånt. Och då var det ju ofta ibland inskolningar, även föräldrar samtal. Och då fick man ju faktiskt inte kanske gå i jeans och tröja utan man fick faktiskt klä sig i kjol och nånting sånt. Så att visa respekt för dom.

AL: Ja.

AV: När dom kom, för dom hade en helt annan syn på hur kanske skolväsendet och daghemsverksamhet och sånt var. Det, ja, då var det med tolk och alltså se till att det fanns en tolk då. Som motsvarande den religionen, om dom var kristna eller muslimer som, vid varje besök.

AL: Ja.

AV: Aldrig, verkligen tänker efter och inte bara skaffar nått för att det bara ska skaffas. Vilken situation dom befann sig i, lämna allting och så komma hit och få, som dom tycker, liksom nådagåvor som dom ville jobba för. Visa tacksamhet tillbaks och sen fick dom inga jobb och ingenting, nej. Carl-Johan skrev ju, han har skrivit några böcker. Han var bjuden då till Finland, till ett stort bokförlag där, hade sexårsjubileum. Och då skulle han hålla ett tal, ja, du kan läsa det. Då tar han också upp det här, mina morföräldrar och min mor och ja. Det var ett tal han höll där på, en bankett med finska presidenten.

AL: Mm.

AV: Vill du ha kaffe eller nånting?

AL: Om du vill ha.

AV: Mm.

AL: Mm.

Slut på inspelning

Inspelning 3

AL: Tänkte jag. Jag tänkte på Halland, vad betyder Halland för dig?

AV: Som landskap?

AL: Ja.

AV: Det betyder Sverige i miniatyr, det fick jag lära mig.

AL: Jasså.

AV: Selma Lagerlöf glömde det förståss.

AL: Ja.

AV: Men att det gjorde ingenting för vi har hela Halland, eller hela Sverige i miniatyr. Halland betyder mycket. Havet, växte upp vid havet och också lärde mig simma tidigt, ville mina föräldrar. Stod och hoppade i vågorna, då var det minsann inga inomhusbassänger.

AL: Nej.

AV: Och jag huttrade och frös, men mm, allting skulle man lära sig. Det var inte att be om nånting.

AL: Nej.

AV: Men så gifte med en man som inte var så intresserad av havet, han kommer från Dalarna. Vi hade en badstuga nere vid Skrea strand, den hade vi så länge ungarna var hemma, Karin var väl tjugo år, 19 år då när hon tog studenten sen stack hon till Paris, när hon var tjugo år tror jag, eller 21 år. Så sålde vi den.

AL: Mm.

AV: Jag tyckte att vi, ha sand mellan tårna och sand i tänderna och överallt. (Skratt)

AL: Ja, precis.

AV: Så vi köpte en liten, som vi säger, hydda i Åkulla istället, i bokskogen. Och då har vi upplevt den delen av Halland också.

AL: Mm.

AV: Och längre upp mot Torup och, min pappa hade ju ett område upp mot Älvsered och en bit in i Västergötland som sitt distrikt då som försäkringsinspektör och då hände det att jag fick följa med honom ibland.

AL: Mm.

AV: Så jag har upplevt Halland, både...

AL: Ja.

AV: Tycker det är jättehärligt landskap. Våra barn, innan då när vi, nu har vi bott här i fem och ett halvt år, men när vi bodde 40 år i hus ute i Skogstorp, det första dom gjorde när dom kom hem var att cykla ner till Skummes, Skomakarhamnen och bada eller bara vara där, vilken årstid det än, och bara sitta där.

AL: Ja.

AV: Halland är härligt.

AL: Ja.

AV: Här finns allt.

AL: Hur viktigt tror du det är att få berätta sin historia?

AV: Eh, jag tänkte inte så mycket på det förrän då när min utbildning. Hade berättat, för barnen visste om det, i och med att dom har kusiner och jag hade kontakt med mina två syskon och även min mor då när, fast det minns dom ju inte för hon dog ju på 70 talet. De minns inte henne så mycket, vi var över med dom två äldsta barnen, då var den store fyra år och den andre var 1 år. Men att, sen satt jag mig ner och skrev det. Så

läste barnen det, i alla fall, den yngste, ja, ja hon visste ju det mesta. (Skratt) Hon var inte så väldigt, hon, hur gammal var hon då, 22 år.

AL: Mm.

AV: Ja, hon hade hört så mycket om, hade ju träffat sina kusiner och Finland hade vi vart över i och, flera gånger så att. Men just min historia det, min son har ju tatt det väldigt åt sig, även den äldsta dottern har ju liksom verkligen...

AL: Ja.

AV: Tror att den yngsta börjar ju lite nu faktisk, hon har själv tre barn så att.

AL: Mm, ja.

AV: Det är lite för långt ifrån för henne fortfarande.

AL: Det är ju deras arv, och ibland kan det ju vara att barnbarnen är dom som...

AV: Ja, ja precis, jo men dom frågar.

AL: Mm.

AV: Bland annat nu när vi hade dom, vår yngsta bor, dom i Danmark, och var här hela förra veckan. Och den stora där, hon är tolv år, hon frågar mycket.

AL: Ja.

AV: Så har vi ju alltid korten uppe, också, på, vi har kort uppe på våra släktingar. Så att, jag får byta ibland för vi har så många, vi har ju åtta barnbarn och sen har vi dom också. Och, men att de brukar ju titta i album och sånt där, och det gjorde dom nu sist också. Frågade och, oh, var du så liten? Ja, det är den syster, henne känner vi igen säger dom, det gör ni visst inte, hon ser inte ut på det viset, jo men ögonen! (Skratt) Ja, mm. Jo så att dom är, jo det märkte du kanske på den här låten också, att när dom själva får barn så, i alla fall när Carl-Johan fick barn så kände han...

AL: Mm.

AV: Och i och med, dom har vart så stolta i Finland över, liksom våra barn också, alla tre och liksom glatt sig åt dom, så som vi har glatt oss åt barn. Så vi har varit familjer, vi har varit en familj fast det är två olika familjer.

AL: Ja. Det är fantastiskt att, när det blir på det viset.

AV: Ja, det är det. Vad menar du när du frågade om Halland?

AL: Det är mer vad man har för relation till Halland. Alltså det, för en del blev det hem direkt och en del kanske, det är ju för att projektet här heter ju finska krigsbarn i Halland.

AV: Ja, just det.

AL: Och så försöker vi täcka in alla kommuner och så.

AV: Ja, ja. Kommer ihåg min storasysters barn när dom var här, första gången då. Åkte till Ullared, lämnade sina barn hos oss. (Skratt) Först hade dom tagit med barnen till Ullared, dom alltså kusiner till våra barn då, tatt med barnen, sina barn till Ullared. Och var där en hel dag, och kom hem, ögonen bara tindrar. Och så, kan vi lämna barnen hos er så, så åker vi dit själva imorgon? (Skratt) Ja då, som dom sa det att dom handlade, vad var det i augusti, juli eller augusti, dom handlade vinterkläder och alltihop, så hela rean var betald.

AL: Mm.

AV: Ullared, Gekås! Ullared, det är fint. (Skratt) Ja.

AL: Ja du.

AV: Så det är Halland för en del.

AL: Vi som bor så nära, knappt man...

AV: Nej, det, är du uppvuxen här i Halland?

AL: Ja.

AV: Då var liksom inte Ullared världens bästa att köpa kläder när du var tonåring?

AL: Jag har gjort nån miss på Ullared, nej men när man var tonåring så var det väl lite tveksamt.

AV: Men om man skulle ta sina studiepengar, kunde våra barn, då 15, eller 16 år när dom börjar högstadiet, då fick dom sina studiemedel då.

AL: Mm.

AV: Då var Ullared plötsligt ganska bra. (Skratt)

AL: Ja, då räcker pengarna mycket längre.

AV: Då räcker pengarna lite mer.

AL: Nej, jag är där ofta. För nu bor jag i Harplinge och då är det inte så långt heller.

AV: Nej.

AL: Så då kan man säg, jag behöver det och det och det, men då åker vi det för det, och så har man lärt sig när man åker dit...

AV: Exakt, ja.

AL: Och när man inte åker dit, så att. Nej men det ju.

AV: Halland är fint, vi har ju så mycket här. Vi har så mycket historia, tänkte på det nu, jag var ut och åkte vid Sumpafallen och sen var vi på olika ställen, och barnen var jätte, Högstena källor och dom tyckte det var intressant. Se det bubblande vattnet och höra historien om den där bonden som hade gått ner och nån annan dom hade hittat i Ätran sen. Dom stod där och tittade och slängde lite löv i och det hände ingenting, så var det en som slängde en sten, så bara blurblur, så försvann stenen va.

AL: Ja.

AV: Ja, nej det tyckte dom var intressant. Och dom har ju varit på Varbergs fästning då också, när dom åkte till oss.

AL: Mm.

AV: Så vi var uppe i Göteborg när vår dotter fyllde 50 år förra veckan ingen. Så de var hos henne, sen tog dom vägen hit ner. Och landade då på, och det var väl också, dom lyssnar ju jättemycket, man går guidade turer, det är roligt när barn gör det.

AL: Ja.

AV: Och de förstår ju så bra svenska dom här danska barnen, så dom pratar ju svenska hemma. Pratar dom och krigen, danskar mot svenskar.

AL: Ja. Rik historia.

AV: Ja.

AL: Precis som Finland har.

AV: Ja, ja precis. Axtorna åkte vi förbi också då när vi var ute och åkte. Och då berättade vi just det där, att det var ett antal danskar och svenskar och dom slogs väldigt här. Om det var 9000 döda, eller nått sånt där. Jättemånga, så tittar dom ut och tänkte, stannade till och tänkte, här gick dom mot varandra.

AL: Mm. Slaget vid Axtorna. Dom hade ju sån, återskapande av det några år.

AV: Ja, det hade dom, vi var där då även med den äldsta utav dom, men då var hon så liten så det kommer hon inte ihåg. Men att...

AL: Det var häftigt att se alla hästar.

AV: Ja, ja.

Slut på inspelning.